

Список використаних джерел:

1. Коупленд Т., Коллер Т., Мурим Дж. Стоимость компаний: оценка и управление. — 3-е изд., перераб. и доп. / Пер. с англ. — М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2007. — 229 с.
2. De Villiers J. 1989. «Inflation, asset structure and the discrepancy between accounting and true return». Journal of Business Finance and Accounting. Volume 16, numb 1 Spring 1989, p. 493-506.
3. Stewart G. Bennet The Ouest for Value. — Harper Business, 1991.

***Annotation.** The article investigat.es the problem of choosing value based performance measure for managerial purposes. It is shown, that the most popular performance measure of Economic value added (EVA) do not reflect changes in enterprise value. It's theoretically sound to me economic cash flow based on fundamental value of capital invested.*

***Key words:** value-based management (VBM), economic profit, economic value added (EVA), cost of capital, cash flow, internal rate of return.*

УДК 621.385.12

Гилка У.Л., аспірантка Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ КРИЗИ

Під час кризи роль фінансово-економічного аналізу в управлінні підприємством суттєво підвищується. Обстеження свідчать про незадовільне використання аналізу для прийняття рішень навіть за стабільних умов. Проблема полягає у виборі методу аналізу під особливості підприємства. Запропоновано підхід, який дозволяє підприємству адекватно відреагувати на кризовий стан.

***Ключові слова:** фінансово-економічний аналіз, економічна криза, вибір методів аналізу.*

Призначення фінансово-економічного аналізу полягає у оцінці та прогнозуванні фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності [1]. В умовах стабільного функціонування економіки фінансово-економічний аналіз виконує наступні функції:

- 1) діагностика перспективного й поточного фінансового стану підприємства;
- 2) обґрунтування стратегії розвитку підприємства;
- 3) обґрунтування інвестиційної діяльності з урахуванням структури та вартості джерел фінансування;
- 4) діагностика банкрутства підприємства;
- 5) діагностика кредитоспроможності та «податкоспроможності» підприємства;
- 6) оцінка інвестиційної привабливості підприємства на ринку капіталів [2].

В умовах загального спаду економіки роль фінансово-економічного аналізу трансформується в залежності від ступеню ураження кризою окремих галузей та підприємств. Економічна криза по різному впливає на галузі і підприємства. Найбільше потерпає від кризи інвестиційна діяльність, зокрема будівництво та введення в дію нових виробничих фондів. Далі за принципом ланцюгової реакції криза охоплює транспорт, торгівлю, інфраструктуру тощо. Що стосується окремих підприємств, то навіть у найбільш вражених кризою галузях певна частка підприємств залишається «на плаву». В інших галузях і видах діяльності, які знаходяться далі від епіцентру ураження, збереження або втрата підприємствами докризових позицій залежить від сукупної дії кількох визначальних чинників. Крім загальноекономічних факторів доля підприємств під час кризи залежить, зокрема, від наступних «індивідуалізованих» характеристик їх стану:

- ступінь попередньої (докризової) міцності, яка визначається як зовнішніми (ринкова позиція, рівень конкурентоздатності тощо), так і внутрішніми показниками (рівень рентабельності, платоспроможність, ліквідність);
- залежність або чутливість до змін у зовнішньому середовищі (постачальники, споживачі, конкуренти, нормативні і податкові впливи);
- ступінь готовності до роботи в умовах загальної кризи, яка залежить від наявності розроблених програм антикризового менеджменту і відповідних менеджерів, попередньої історії кризової поведінки тощо.

Крім того, як показали виконані нами та іншими дослідниками обстеження підприємств з метою виявлення ступеню вживаності методів фінансово-економічного аналізу в управлінні, фіксується незадовільне використання методів [3, 5, 6].

Проведене експертне опитування представників двадцяти одного суб'єкта господарювання Рівненської області показало, що 52,4% респондентів користуються методиками фінансово-економічного аналізу, затвердженими відповідними інститутами держави, а 23,8% — застосовують самостійно розроблені методики аналізу [3]. Із загальної кількості опитаних 84,2% використовують у практичній діяльності тільки фінансовий аналіз; фінансовий та управлінський аналіз застосовують 10,5% респондентів; лише управлінським

аналізом на практиці займаються 5,3% опитаних. Як свідчать результати експертних опитувань, спостерігається відкладений попит на управлінський аналіз, що пов'язано з дією таких чинників, як:

- недостатній рівень кваліфікації економістів-практиків;
- незацікавленість суб'єктів господарювання у впровадженні системи управлінського аналізу у зв'язку з нечіткістю визначення вигод від її розробки та подальшої експлуатації;
- консервативна політика менеджменту переважного числа суб'єктів господарювання;
- незначні обсяги або відсутність необхідної ресурсної бази для впровадження управлінського аналізу на підприємствах. [3].

У перебігу дослідження, присвяченому стану методичного забезпечення фінансового аналізу промислових підприємств в Україні (Тернопільська область) було з'ясовано, що на 30,5% промислових підприємств взагалі не існує фінансового відділу, і хоча фінансовий аналіз виконують на всіх аналізованих підприємствах, його періодичність у більшості випадків становить 2-4 рази на рік (74,9% респондентів), а на чверті аналізованих підприємств один раз на рік. Через те, що лише на 15,7% підприємств при виконанні фінансового аналізу враховують залежність між факторами внутрішнього середовища, стає зрозумілою негативна відповідь 89,1% респондентів на питання, чи отримує керівництво за результатами аналізу об'єктивну інформацію про фінансове становище підприємства та шляхи його поліпшення. 93,7% респондентів переконані в необхідності розробки нової методики аналізу фінансового становища промислових підприємств, що дозволила б оцінити траєкторію руху грошових потоків підприємства у просторі та часі [6].

Нами було проведено анкетне опитування представників тридцяти суб'єктів господарювання, в тому числі п'ятнадцяти підприємств Одеської області, семи у Миколаєві, п'яти у Києві та трьох у Черкасах [5]. Практично всі опитані висловили незадоволеність існуючими методами фінансово-економічного аналізу з таких причин: 30% опитуваних стверджують, що застосований метод аналізу не дає достатньої інформації для проведення діагностики діяльності підприємства; 20% — що результати аналізу неточно відображають фактичний стан підприємства, а 35% наголошують на тому, що існуючі методики аналізу не забезпечують основи для прийняття ефективних управлінських рішень. Для виявлення зв'язку між проведенням аналізу і наступним використанням його результатів для прийняття управлінських рішень було поставлено запитання щодо оцінки потенційної корисності застосування результатів аналізу в управлінні, на яке 30% опитаних дали оцінку «досить позитивно», а 60% — «задовільно» [5].

Отже, навіть в стабільних умовах функціонування, підприємства не володіють налагодженими технологіями використання методів фінансово-економічного аналізу у прийнятті поточних і стратегічних управлінських рішень.

Такий стан справ зумовлений, зокрема, наступними причинами:

- недостатня забезпеченість менеджменту підприємств кваліфікованими фахівцями, що володіють сучасним арсеналом методів фінансово-економічного аналізу;
- сфокусованість існуючих методів фінансово-економічного аналізу на підготовці традиційної звітності;
- відсутність практики використання результатів фінансово-економічного аналізу у прийнятті управлінських рішень;
- невідповідність арсеналу наявних методів фінансово-економічного аналізу новим типам підприємств і новим реаліям функціонування в мінливому ринковому середовищі.

Завдання полягає в тому, яким чином віднайти з набору можливих методів фінансово-економічного аналізу такий, що найбільше відповідає індивідуальним особливостям підприємства. Перший варіант — це експертний вибір: досвідчені, фахівці-практики вирішують, який з методів більш пасує даному підприємству. Другий варіант — розробити кількісний показник ступеню відповідності. Третій варіант — запропонувати готові набори пар «підприємство-метод». Останній підхід є досить простим у розробці та використанні. Для його реалізації треба вирішити три питання: сформулювати перелік характеристик підприємства, які дозволять визначити «індивідуальне обличчя» кожного конкретного підприємства; визначити параметри різних методів аналізу з точки зору їх практичної орієнтованості; віднайти спосіб встановлення відповідності між набором характеристик певних підприємств і практично орієнтованими параметрами методів економічного аналізу.

«Індивідуальність» підприємств визначається в залежності від характеру діяльності, ступеню диверсифікації, співвідношення операційної, фінансової та інвестиційної, діяльності, фази життєвого циклу, поточного стану підприємства тощо. Методи фінансово-економічного аналізу характеризуються певними параметрами з точки зору їх практичної вживаності, а саме: універсальність методу; ступінь охоплення показників підприємств; розмірність (кількість показників); рівень складності методу; поширеність методу тощо. А для встановлення відповідності була розроблена таблиця відповідності типів підприємств і методів фінансово-економічного аналізу. В результаті був підготовлений пошуковий банк методів, спираючись на який можна робити обґрунтований вибір методів відповідно до специфіки діяльності конкретних підприємств. В результаті адекватного підбору пар «метод-підприємство»

керівництво отримує два ефекти: формування більш точної картини фінансово-господарської діяльності та можливість прийняття більш ефективних управлінських рішень щодо фінансового стану підприємства [4]. Більш детально цей підхід представлений у джерелах [4, 5].

Якби в звичайних умовах стабільної економіки підприємства застосовували в регулярній практиці результати аналізу в управлінні, тоді на початкових етапах розгортання кризи вони були б більш підготовленими до вибору ефективних антикризових стратегій. Якщо вже підприємство явно потрапляє в кризовий стан, то зрозуміло, що воно має звертатися до методів аналізу із сімейства прогнозування банкрутства задля того, щоб спробувати розробити оптимальну стратегію поведінки і мінімізувати втрати.

Список використаних джерел:

1. Єлісеєва О.К. Методи та моделі оцінки прогнозування фінансового стану підприємств: Монографія. — К., 2007.
2. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу. — К.: МАУП, 2003.
3. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: Монографія. — Р., 2005.
4. Специфіка застосування методів фінансово-економічного аналізу / Гилка У. Л. // Галицький економічний вісник. — 2007. — №3 (14) — С.143-147.
5. Ключко Ю.О., Гилка У.Л. Методичний посібник з вибору методів фінансово-економічного аналізу підприємств. — К.: ДУІКТ, 2009. — 46 с.
6. Орехова К. Результати опитування адміністративного персоналу промислових підприємств відносно механізму виконання фінансового аналізу. // Розвиток підприємницької діяльності в Україні: історія та сьогодення: Матеріали II міжнародної конференції (м. Тернопіль, 10-11 червня 2004 р.). — Тернопіль, 2004. — С. 181-182.

***Annotation.** The importance of financial analysis to firm management is increasing during the economic crisis. Surveys are shown dissatisfied use of analysis to decision making just on stability. The problem is to select the analysis method according to firm peculiarity. The approach is proposed for firms adequate react to crisis.*

***Key words:** financial-economic analysis, economic crisis, selection of analysis method.*